

Metodika přípravy programů: komunikace hodnot

Jan Činčera, Katedra environmentálních studií,

Masarykova univerzita

2022

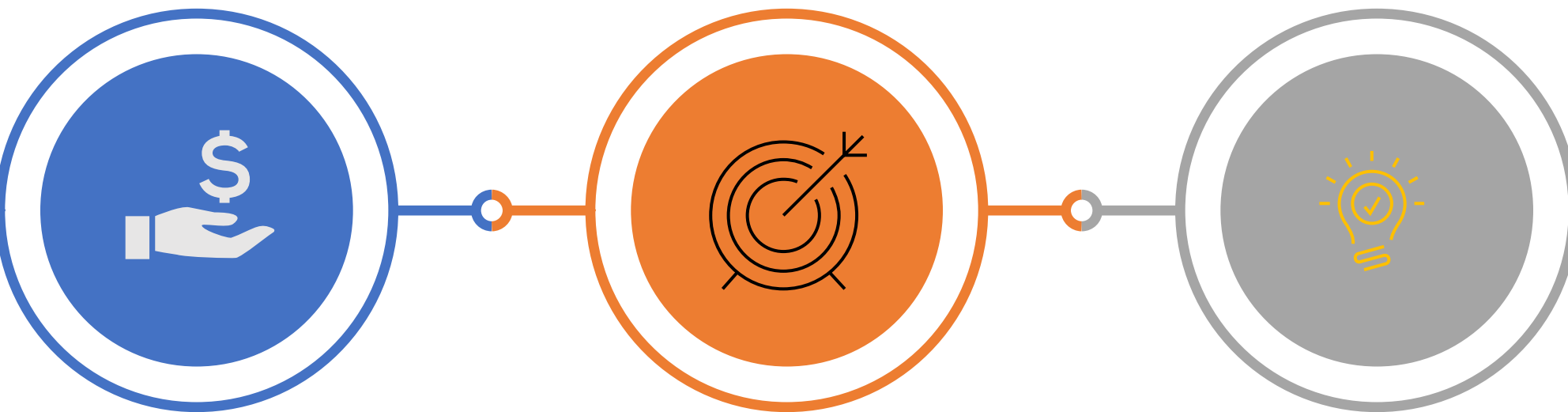
Cíle lekce

Po ukončení lekce studenti:

- Rozpoznají, jaké hodnoty program pomáhá posilovat;
- Upraví program tak, aby posiloval především hodnoty univerzalizmu.

Vstupní otázky

- Někteří lidé si myslí, že by programy environmentální výchovy měly být hodnotově neutrální, tj. neměly by prosazovat žádné konkrétní hodnoty. Jiní lidé si myslí, že všechna výchova je hodnotově zatížená a že komunikovat určité hodnoty je žádoucí. Co si myslíte vy?

HODNOTY

Vyjadřují, co je pro nás důležité

...ochrana přírody

POSTOJE

Pozitivní či negativní stanoviska o určitých fenoménech, odkazují k chování

...napadené stromy by se neměly kácet

PŘESVĚDČENÍ

Názory na určitý fenomén, kterým věříme

...s napadenými stromy si les poradí sám nejlépe

Pluralistický

„Měli bychom držet rovnováhu mezi oběma póly, představovat různé pozice, nechat je analyzovat jejich silné a slabé stránky...“ (Lektorka C)

Normativní

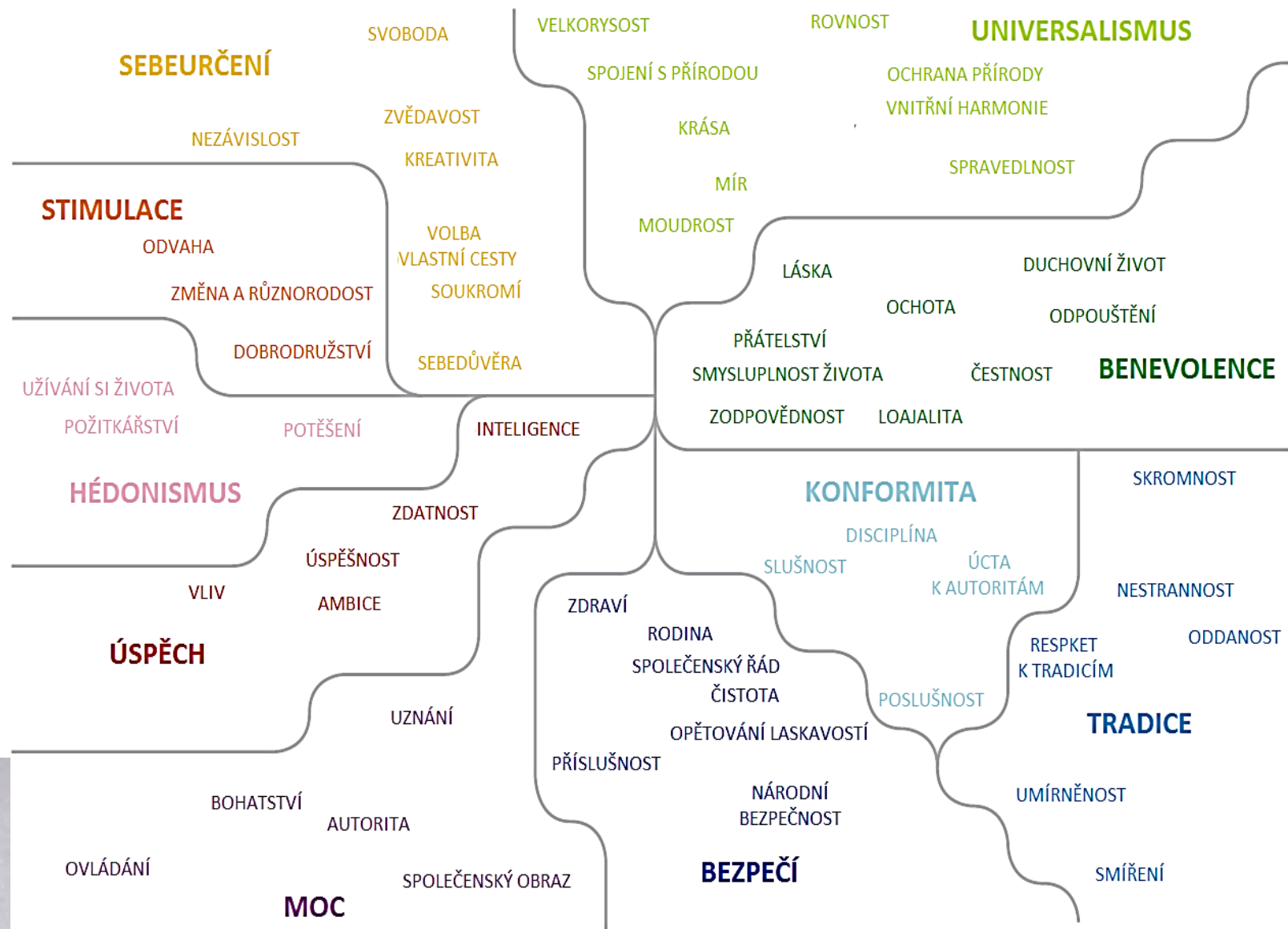
„Naše programy nejsou hodnotově neutrální... Jsou o respektu k životu, o tom, jak mluvíme o spolupráci, jak mluví o tom, co mám ráda...“ (Lektorka B)

Hodnotově neutrální

„Nemyslím, že bychom měli dětem do hlavy tlačit nějaké hodnoty...“ (Lektor A)

Tři přístupy k posilování hodnot na programech

Hodnoty lze uspořádat do širších skupin
 Jednotlivé skupiny hodnot se vzájemně ovlivňují
 Hodnoty posilují tendenci k altruistickému či egoistickému chování

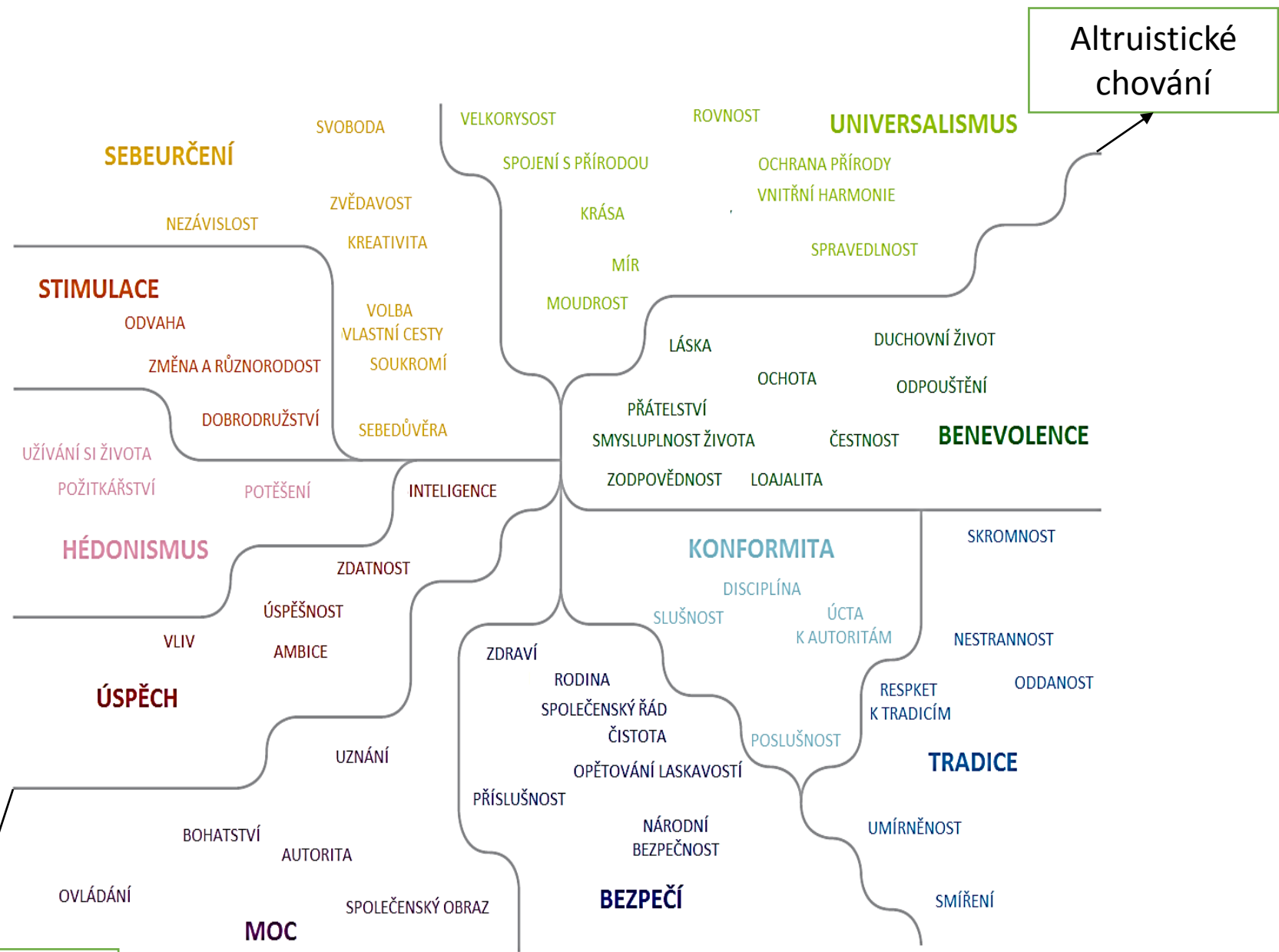
Salomon H. Schwarz

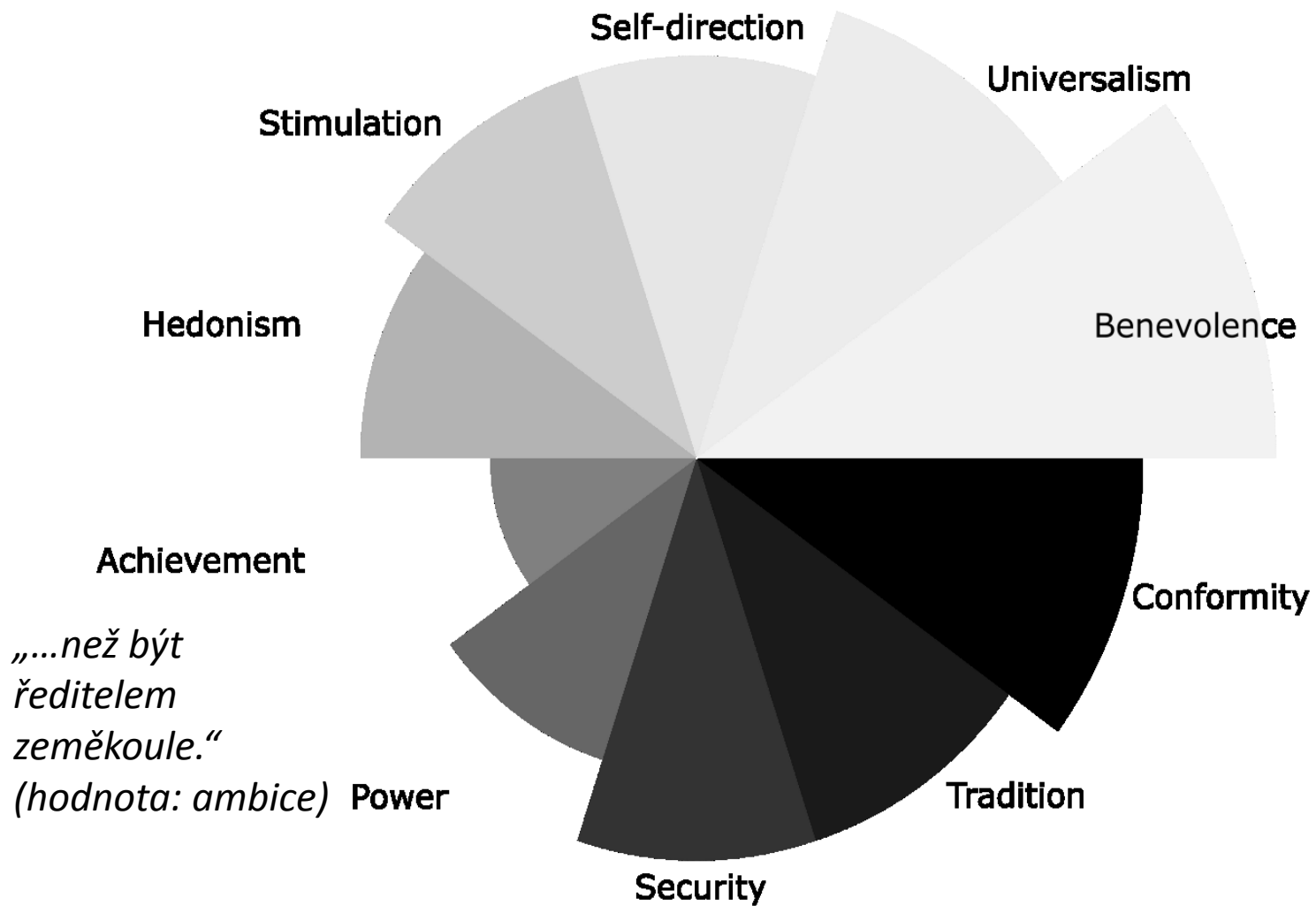
Autor teorie základních lidských hodnot. Zdroj Wikipedia.

Altruistické chování

Egoistické chování

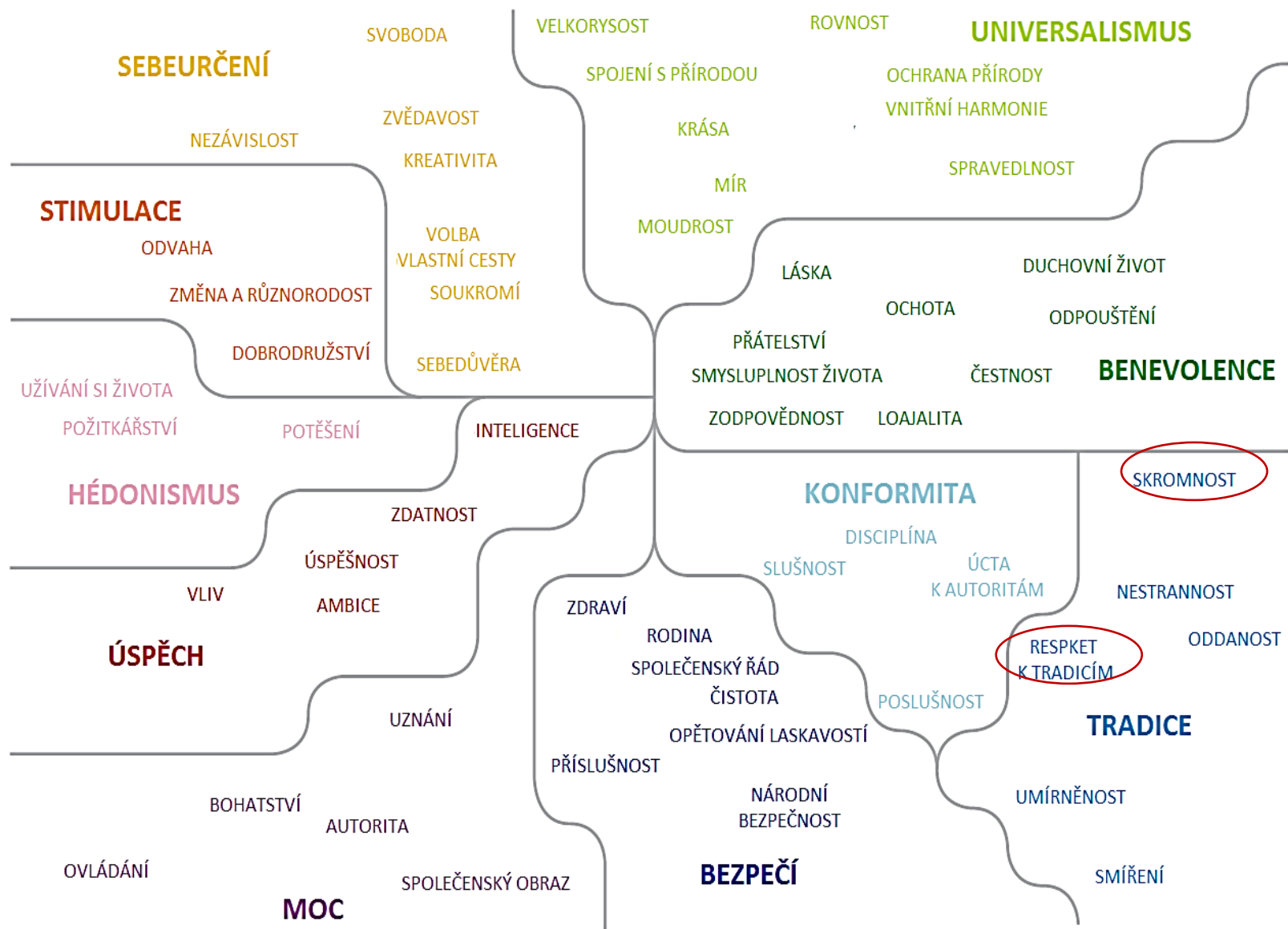

*„Je důležitější žít
smysluplný život...“
(hodnota:
smysluplnost
života)*

*„...než být
ředitelem
zeměkoule.“
(hodnota: ambice)*

Posílení jedné hodnoty posiluje i její sousedy. Současně oslabuje hodnoty z protější skupiny.

Posilování hodnot probíhá v průběhu celého programu tím, co lektori říkají, jak se chovají, co zdůrazňují.

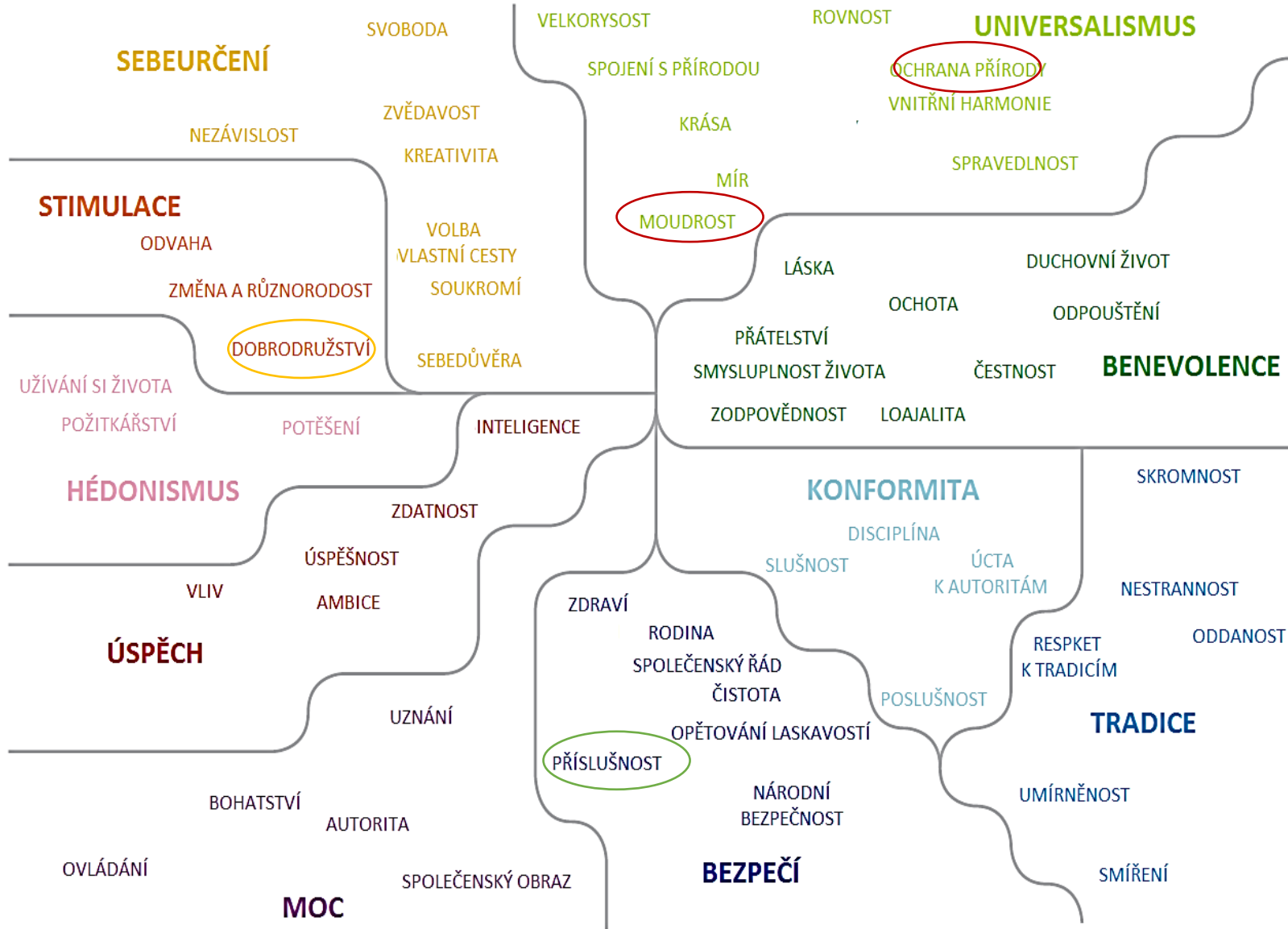

„Lidé se dříve snažili vším šetřit a vážili si ruční práce.“

Ilustrační foto JČ

Zarámování programu vždy komunikuje určité hodnoty.

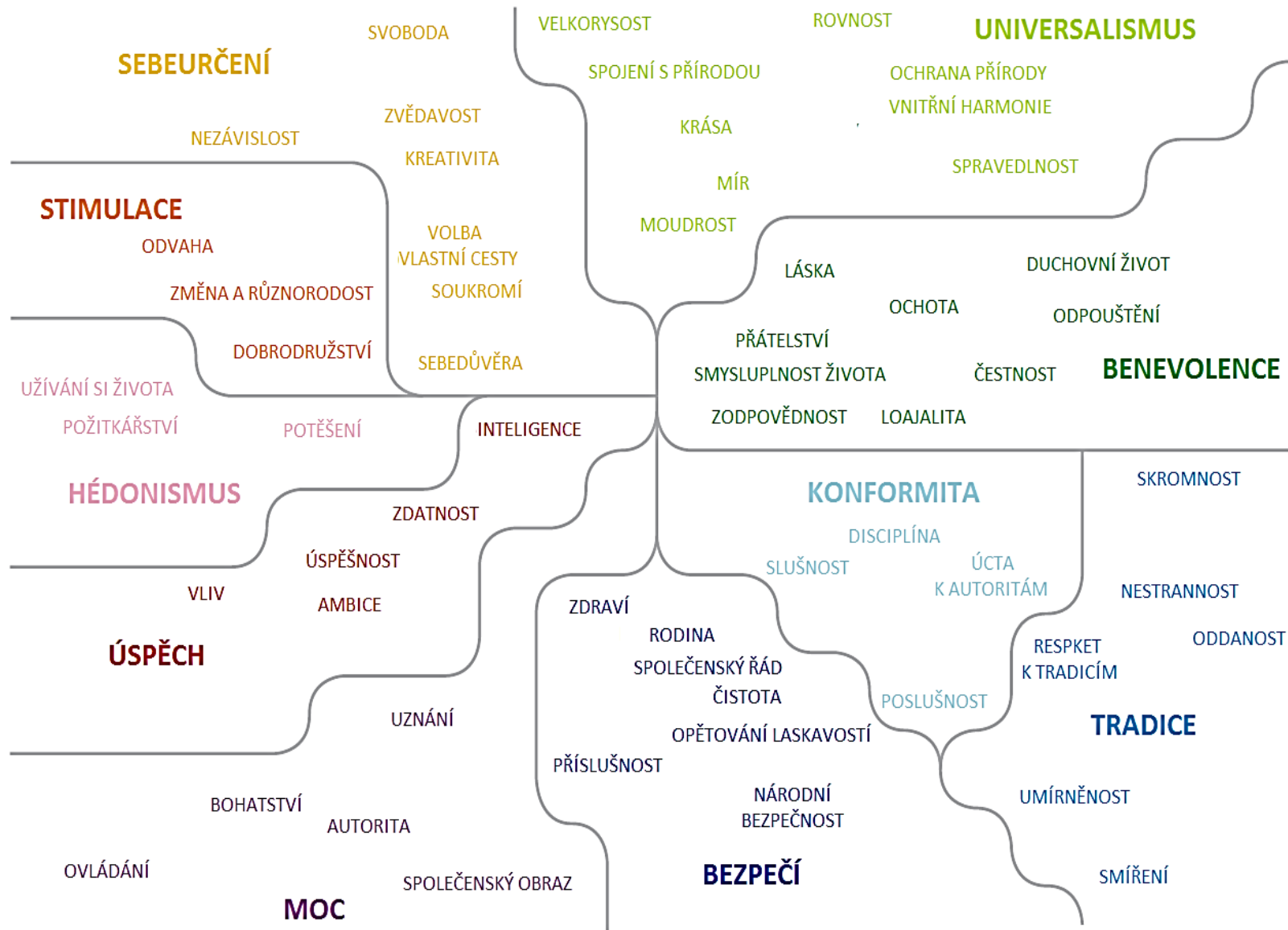

„Moudří lidé pečují o přírodu.“

„Patříme k místu, kde žijeme.“

„V přírodě jde zažívat spoustu dobrodružství.“

Jaké hodnoty posilují následující rámce programů?

„Je příjemné být v kontaktu se Zemí.“

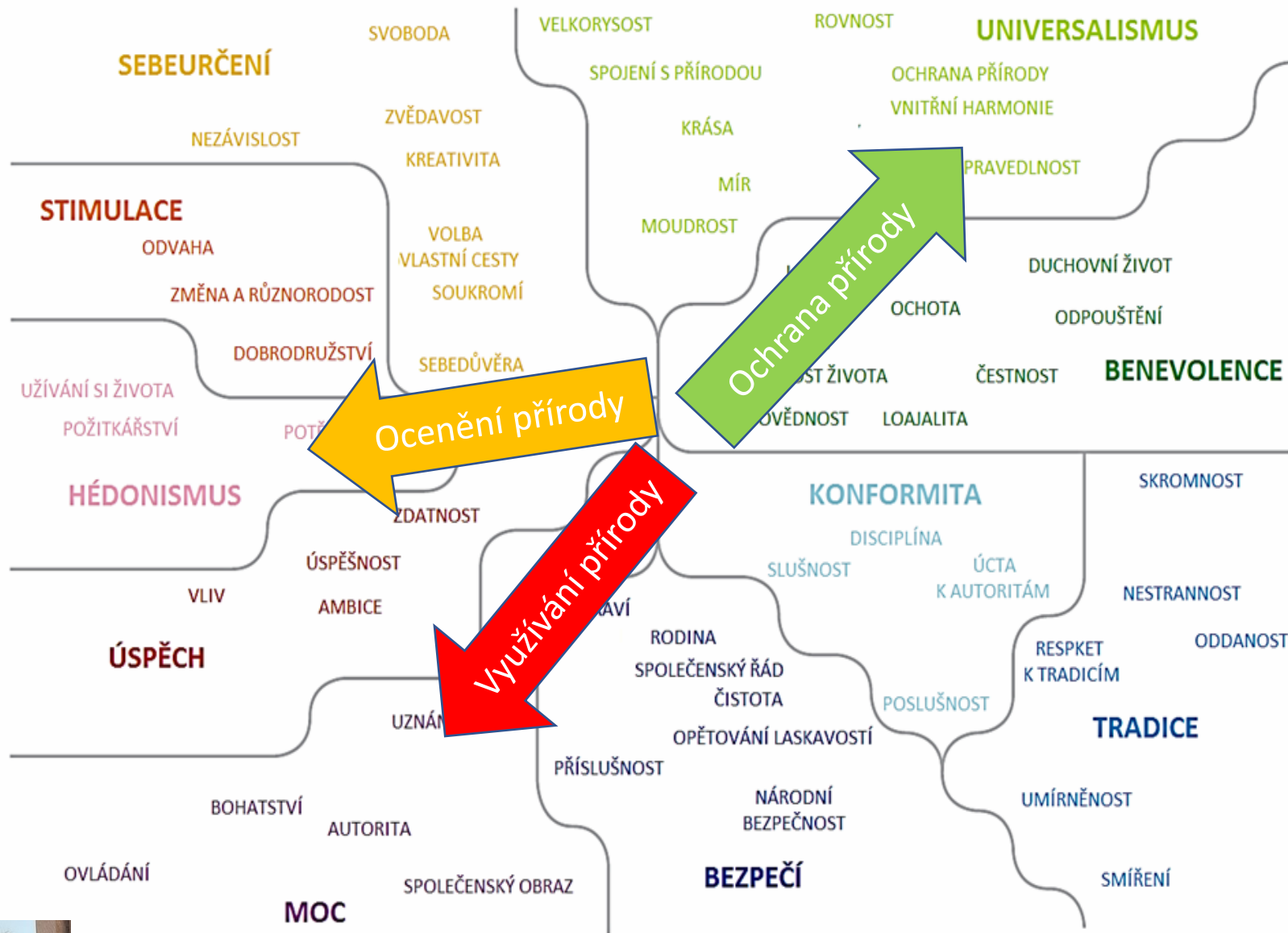
„Kdo chce v přírodě přežít, nesmí se bát.“

„Je důležité v přírodě dodržovat pravidla správného chování.“

„Pokud budeme přírodu uvážlivě využívat, vyděláme na tom nakonec nejvíc.“

„V přírodě můžeme zažít kontakt s něčím, co nás přesahuje.“

„Při pobytu v přírodě je třeba myslet hlavně na vlastní bezpečí.“

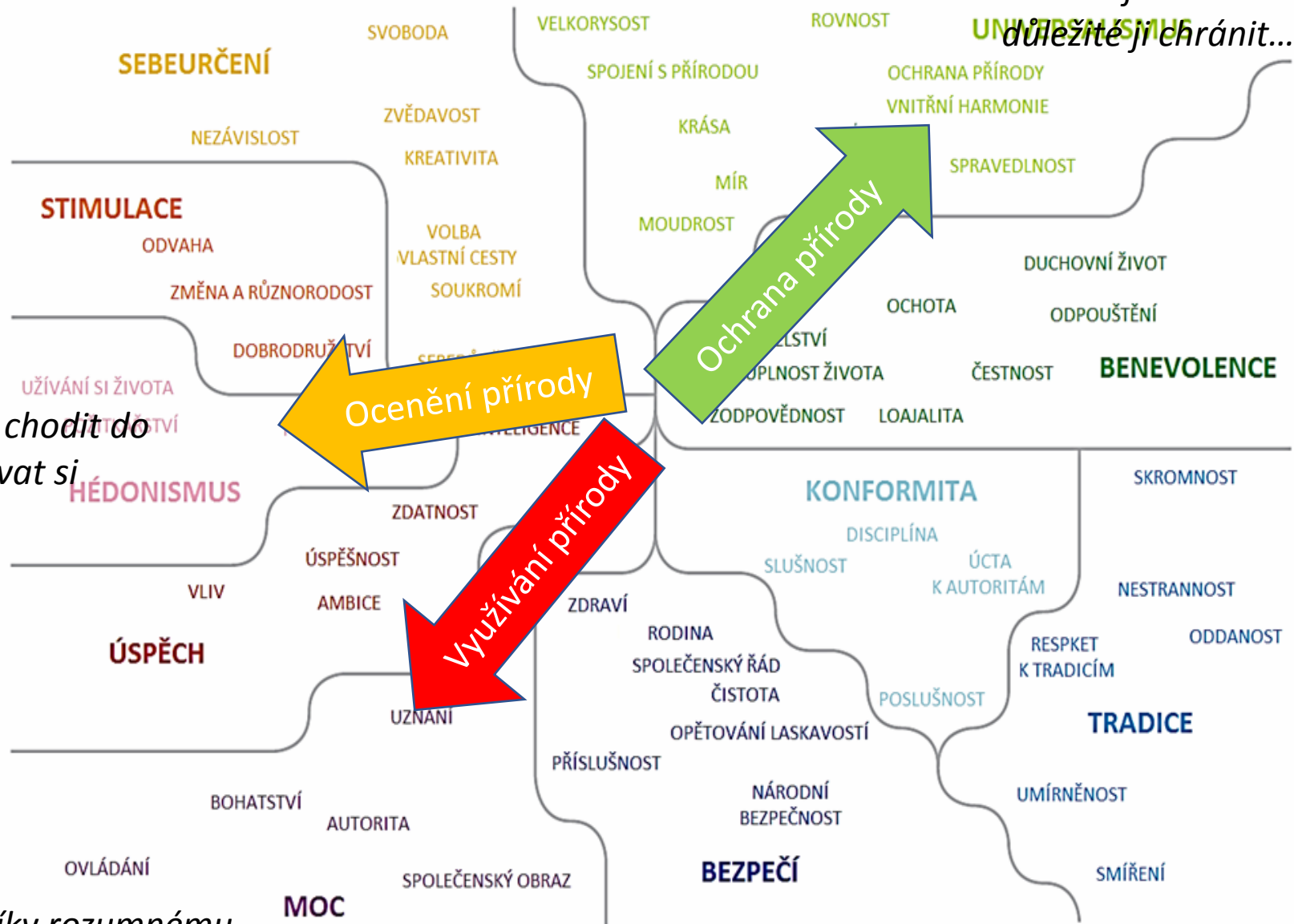
Hodnotu přírody můžeme vnímat jak nezávislou na našich potřebách a **hodnou ochrany**, jako závislou na tom, jak ji chceme **využívat**, nebo jako zdroj **potěšení**. Utilitární chápání přírody zcela nevyklučuje chápání přírody jako hodné ochrany.

Franz X. Bogner

Autor modelu 2-MEV. Foto: Bayreuth University

Příroda je krásná a je důležité ji chránit...

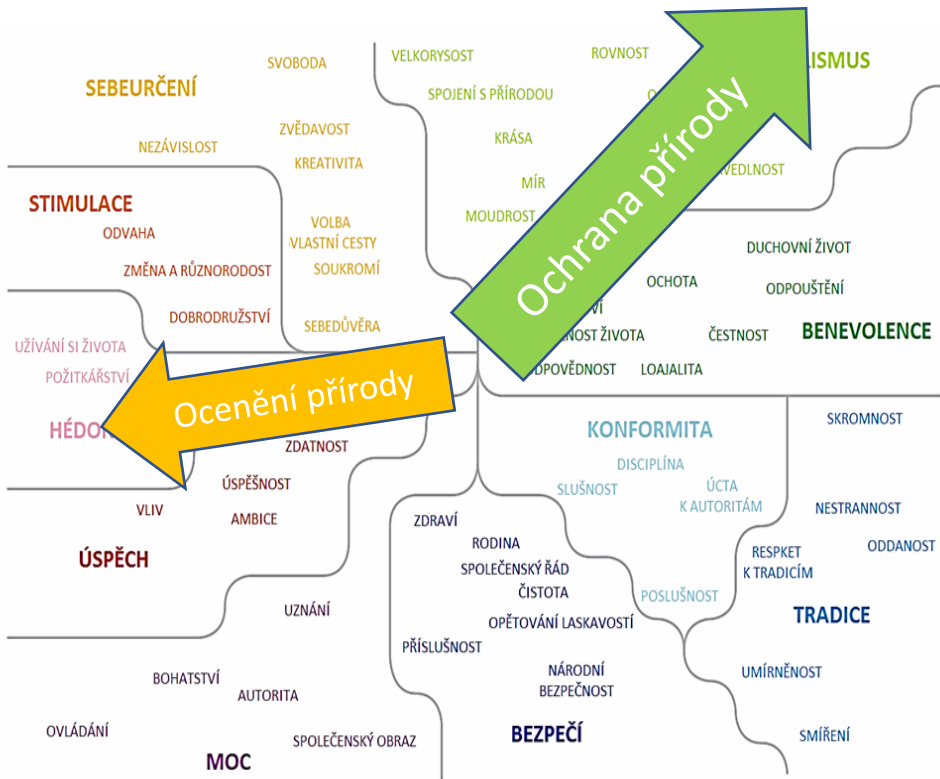

Je krásné chodit do lesa a užívat si přírody...

Hodnotu přírody můžeme opět posilovat v průběhu programu i jeho celkovým zarámováním.

Díky rozumnému využívání svých lesů hrabě zbohatl...

Hodnoty ochrany přírody a hodnota ocenění přírody posilují proenvironmentální **chování**.

Hodnota ochrany přírody posiluje **efekt programu** na environmentální znalosti i hodnoty.

Hodnota ochrany přírody posiluje pozitivní **vnímání programu** environmentální výchovy jako celku i jeho jednotlivých vlastností.

Účastnice A:
Přijíždí se silně biocentrickým pohledem
(preservation).

A a B jedou na program C, zaměřený na posilování hodnot
ochrany a oceňování přírody. Na kterou z nich bude mít
program silnější dopad?

Účastnice B:
Přijíždí se silně antropocentrickým
pohledem na přírodu (utilization).

Efekt může být malý, ale i tak významný...

Účastnice A:
Přijíždí se silně biocentrickým pohledem (preservation).
Z programu je nadšená.
Hodně se z něj naučí, její (již silně) biocentrické hodnoty i enviro-chování se dále posílí.

Účastnice B:
Přijíždí se silně antropocentrickým pohledem na přírodu (utilization).
Program se jí nelíbí.
Moc se z něj nenaučí a její hodnoty ani chování se nezmění.

Ale já chtěl
ovlivnit
hlavně B...?

Otázky k zamyšlení

- Kloníte se po přednášce spíše k pluralistickému, hodnotově neutrálnímu, nebo normativnímu přístupu? Jaké důsledky z Vašeho postoje vyplývají pro Vaši případnou praxi environmentální výchovy?

Doporučená literatura

- Činčera, J., Johnson, B., Kroufek, R., Kolenatý, M., Šimonová, P. & Zálešák, J. (2021). *Real World Learning in Outdoor Environmental Education Programs. The Practice from the Perspective of Educational Research*. Brno: Masarykova univerzita. <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1978>
- Činčera, J.; Johnson, B.; Kroufek, R. & Šimonová, P. (2020). Values Education in Outdoor Environmental Education Programs from the Perspective of Practitioners. *Sustainability*, 12(11), 4700, <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/11/4700>.
- Činčera, J., Binka, B., & Černý, M. (2015). Hodnoty v opravdovém světě. *Envigogika: Charles University E-journal for Environmental Education*, 10(3).
- Jickling, B. (2010). Environmental Education and Environmental Advocacy: Revisited. *Journal of Environmental Education*, 34, 20–27.
- Schwartz, S.H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values an Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Read. Psychol. Cult.*, 2, 1–20.
- Bogner, F. (2018). Environmental Values [2-MEV] and Appreciation of Nature. *Sustainability*, 10, 350.
- Johnson, B. & Činčera, J. (2021): Relationships between outdoor environmental education program characteristics and children's environmental values and behaviors. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*. DOI: